

Dabartinių kalbinių įgūdžių profilio (PALS) vadovas

Išsamus lygmenų aprašymas

Kiekvienas kalbinis lygmuo turi penkias savybes. Toliau aprašomi kiekvienam lygmeniui tinkantys kriterijai.

P	Ikiverbalinis (ikižodinis)
T	Tarpinis
FL	Funkcinė (esanti) kalba

Sprendimai apie kiekvieną kategoriją priimami, remiantis stebėjimais ir interviu. Interviu naudojamas siekiant paaiškinti, patvirtinti ir patikrinti vaiko stebėjimus. Toliau pateikti apibūdinimai neturėtų būti naudojami kaip specifiniai interviu klausimai.

1. Kasdienės veiklos įgūdžiai

1.1. Sakytinės kalbos elementų naudojimas bendraujant

P Kurčias vaikas bendraudamas nesinaudoja arba labai mažai naudoja burnos judesius ir balsą.

T Vaikas naudoja burnos judesius ir balsą spontaniškai bendraudamas kasdienės veiklos situacijose.

FL Vaikas vartoja paprastus žodžius ir / ar mėgina vartoti kai kuriuos posakius (dažniausiai dviejų žodžių junginiais).

1.2. Bendravimo ketinimų kategorija

P Vaiko pasakymai dažniausiai nėra iš anksto apgalvoti ir paruošti.

T Vaikas naudojasi balsu / kalba perteikdamas ribotus bendravimo ketinimus.

FL Vaikas naudojasi balsu / kalba perteikdamas didesnius (platesnius) bendravimo ketinimus, pavyzdžiui, aiškesnius prašymus.

1.3. Atsakas į kitų žodinių bendravimą

P Vaikas nereaguoja į aplinką arba nesupranta kitų asmenų žodinio bendravimo.

T Vaikas žino (supranta), kai informacija sakoma žodine kalba (t. y. balsu ir burnos judesiais), ir gali tinkamai reaguoti į kai kurias kasdienio gyvenimo situacijas.

FL Vaikas reaguoja į žodinių bendravimą; atlikdamas tai, ko prašo pašnekovas, arba atsakydamas žodžiu.

1.4. Bendravimo veiksmingumas

P Pašnekovas negali suprasti, ką vaikas sako balsu arba atskirų jo tariamų trafaretinių žodžių / frazių. Bendravimo veiksmingumas priklauso nuo to, kaip vaikas naudoja situacines arba neverbalines (nežodines) užuominas.

T Pašnekovas tam tikrose situacijose gali suprasti, ką vaikas sako balsu arba jo tariamus trafaretinius žodžius / frazes. Tokius pasakymus gali lydėti neverbalinės (nežodinės) užuominos.

FL Pašnekovas gali suprasti, ką vaikas kalba sakytine kalba, šiek tiek pasinaudodamas pasiaiškinimais / klausimais.

1.5. Sociolingvistiniai pakitimai

P Vaikas nesistengia arba menkai stengiasi bendrauti ir kalbėtis, naudodamasis balsu ir kalbos trafaretiniais pavyzdžiais. (Beveik) neįmanoma išlaikyti dėmesio arba palaikyti pokalbio.

T Vaikas vis daugiau naudoja balsą ir trafaretinius žodžius / frazes bendraudamas bei pokalbio metu. Bendraujant formuojasi gebėjimas išlaukti savo eilės kalbėti, tačiau kartais dar naudojamos ir kai kurios netinkamos bendravimo strategijos.

FL Vaikas kasdien bendrauja ir dalyvauja pokalbyje, kai yra žinomos situacijos namie ir mokykloje. Jis nuolat naudoja įvairias bendravimo strategijas, pavyzdžiui, prašydamas informacijos, kartodamas ar paaiškindamas atsakymus.

2. Suvokimo įgūdžiai

2.1. Naudojimasis klausa

P Vaikas nežino arba ribotai žino, kad egzistuoja aplinkos (nekalbiniai) garsai.

T Vaikas gali aptikti ir skirti žymius nekalbinių garsų skirtumus. Pavyzdžiui: a) atskiri ir pasikartojantys garsai, b) garsūs ir tylūs garsai, c) ilgi ir trumpi garsai.

FL Vaikas gali aptikti ir išskirti didelius skirtumus tarp: a) atskirų fonemų, pvz., b / š, m / f, jį supančioje kalbinėje aplinkoje ir b) skiemenų pavyzdžių žinomame kontekste. Šie įgūdžiai dar nėra įtvirtinti kasdienėje veikloje.

2.2. Naudojimasis kontekstu

P Vaikas pirmiausia naudojasi kontekstu, tačiau bendraudamas su kitu pašnekovu neatsako į kalbines užuominas.

T Vaikas supranta nedaug atskirų žodžių bei kai kurias pažįstamas socialines frazes ar posakius, kai naudojamos situacinės užuominos.

FL Vaikas nuolat reaguoja į kalbines užuominas ir šiek tiek supranta sakinę kalbą nežinomame kontekste.

2.3. Šnekamosios kalbos supratimas, skaitant iš lūpų ir klausant

P Vaiko kalbos supratimas yra pirminio lygio, t. y. jis gali suprasti apie 15 atskirų žodžių.

T Vaikas supranta atskirus pažįstamus žodžius iš žinomo konteksto, kai klauso ir skaito iš lūpų. Jis pasirengęs suprasti kai kuriuos ilgesnius ar sudėtingesnius šnekamosios kalbos trafaretinius pavyzdžius..

FL Vaikas nuolat supranta atskirus žodžius, frazes, paprastus sakinių trafaretinius pavyzdžius (iki dviejų informatyvių raktinių žodžių), klausydamas ir skaitydamas iš lūpų.

2.4. Šnekamosios kalbos supratimas klausant

P Pagal savo išsivystymą vaikas nėra pasirengęs atlikti kalbinės užduoties vien tik klausydamasis.

T Vaikas vien tik iš klausymosi supranta atskirus pažįstamus žodžius žinomame kontekste.

FL Vaikas, vien tik klausydamas, nuolat supranta atskirus žodžius, frazes, paprastus sakinių pavyzdžius (iki dviejų informatyvių raktinių žodžių).

2.5. Galimybės dalyvauti šnekamosios kalbos įgūdžių vertinime

P Vaikas nei pagal bendrą savo išsivystymą, nei pagal kalbos raidą nėra pasirengęs, kad būtų vertinamas jo kalbos suprantamumo lygis.

T Galima bandyti vertinti kalbos suprantamumą pagal vaiko „kalbinį amžių“.

FL Atsižvelgiant į normas, galima vertinti kalbos suprantamumą pagal vaiko „chronologinį amžių“.

3. Ekspresyvūs įgūdžiai

3.1. Neverbalinių strategijų naudojimas

P Vaikas pasikliauja situacinėmis užuominomis arba neverbalinėmis strategijomis, kai nori save išreikšti.

T Vaikas gali ir toliau plačiai naudotis neverbalinėmis strategijomis, kurios padeda jam plėtoti ekspresyvią šnekamąją kalbą.

FL Vaikas naudojasi kai kuriomis neverbalinėmis strategijomis, ypač esant naujai ar sudėtingai bendravimo situacijai.

3.2. Šnekamosios kalbos naudojimas (apgalvotas) bendraujant

P Vaikas taria keletą trafaretinių pavyzdžių ir atsitiktinius žodžius (pavyzdžiui, šeimos narių vardus, pavadina veiksmus, daiktus).

T Vaikas taria vis daugiau ir vis įvairesnių žodžių (apie 50), nesvarbu, kiek jie yra suprantami.

FL Vaikas spontaniškai taria mažiausiai dviejų žodžių derinius (grupėje – 1–111 žodžių), nesvarbu, kiek jie yra suprantami.

3.3. Spontaniško kalbėjimo lygis

P Vaiko spontaniškas kalbėjimas yra tokio lygio, kai jis dar netaria atskirų žodžių.

T Vaiko spontaniška šnekamoji kalba yra tokio lygio, kai daugiausia tariami pavieniai žodžiai. Jis gali tarti atskiras socialines frazes arba kelių žodžių posakius.

FL Vaiko spontaniška šnekamoji kalba yra dviejų žodžių ar šiek tiek ilgesnių derinių tarimo lygio.

3.4. Sintaksės ir morfologijos lygis

P Nepastebima, kad vaikas vartotų sintaksę (gramatiką) ar morfologines struktūras savo spontaniškoje šnekamojoje kalboje.

T Kai kurios sintaksės ir / ar morfologijos ypatybės gali būti vartojamos žinomame kontekste.

FL Vaiko spontaniškoje kalboje gali atsirasti sintaksinės struktūros (pvz., veiksnys + tarinys + papildinys, būdvardis + daiktavardis, prieveiksmis + X) ir / ar morfologinės ypatybės (pvz., kai kurios veiksmažodžių laikų galūnės).

3.5. Galimybės dalyvauti ekspresyvios kalbos įgūdžių vertinime

P Vaikas nei pagal bendrą savo išsivystymą, nei pagal kalbos raidą nėra pasirengęs, kad būtų vertinami jo ekspresyvios kalbos įgūdžiai.

T Galima mėginti vertinti vaiko ekspresyvią kalbą pagal jo „kalbinį amžių“.

FL Galima vertinti vaiko ekspresyvią kalbą pagal jo „chronologinį amžių“.

4. Balso įgūdžiai

4.1. Balso naudojimas (kiekybinis)

P Vaikas retai spontaniškai naudojami balsu.

T Vaikas spontaniškai naudojami balsu kai kuriose kasdienės veiklos situacijose.

FL Vaikas spontaniškai naudoja balsą daugumoje situacijų namie ar mokykloje.

4.2. Fonetinių savybių lygis

P Vaikas nekontroliuoja arba labai mažai kontroliuoja fonetines balso savybes (iškvėpimą, aukštumą, garumą).

T Vaikas, spontaniškai bendraudamas, naudoja kai kurias fonetines balso savybes.

FL Vaikas, spontaniškai bendraudamas, nuolat naudoja didžiąją fonetinių balso savybių spektro dalį.

4.3. Esamo (išgauto) balso savybės

P Vaikas nei pagal bendrą savo išsivystymą, nei pagal kalbos raidą nėra pasirengęs balsu ištarti ar pamėgdžioti jį supančioje šnekamojoje kalboje pasitaikančių pavyzdžių ar kalbos prozodinių savybių.

T Vaikas gali tarti ar pamėgdžioti kai kurias fonetinio lygio balso savybes žaidimo metu (ar naudodamasis kompiuteriu, kai yra vaizdas ekrane).

FL Vaikas gali tarti ar pamėgdžioti fonetines balso savybes ir kai kurias fonologines balso savybes (pavyzdžiui, ritmą, kirtį ar intonaciją), tardamas daugiaskieminius žodžius ar gerai žinomas frazes.

4.4. Fonologinės balso savybės

P Vaiko spontaniška šnekamoji kalba neatspindi balso ar jį supančios šnekamosios kalbos prozodinių savybių.

T Vaikas gali tarti pavyzdžius balsu pagal nustatytas taisykles nuoseklioje kalboje ir stengiasi tarti daugiaskieminius žodžius arba frazes žaidimo metu arba kai žinomas kontekstas.

FL Vaikas tinkamai ištaria kai kuriuos fonologinius balso pavyzdžius, nuosekliai kalbėdamas kasdienio bendravimo metu namie ir mokykloje.

4.5. Galimybės dalyvauti balso (vokalizavimo) vertinime

P Vaikas nei pagal bendrą savo išsivystymą, nei pagal kalbos raidą nėra pasirengęs, kad būtų vertinamas jo balso (vokalizavimo) lygis.

T Galima mėginti vertinti pagal „kalbos amžių“ (gali būti didžiulis atotrūkis tarp vaiko kalbos amžiaus ir jo chronologinio amžiaus).

FL Galima mėginti atlikti standartizuotą vertinimą, pvz., „Pagrindinį kalbėjimo įgūdžių testą“ (FSST).

5. Šnekamosios kalbos įgūdžiai

5.1. Spontaniškas kalbėjimas

P Vaikas mažai naudoja spontaniškos kalbos pavyzdžių (daugiausia vokalizuoja be balso arba tyliai artikuliuoja).

T Vaikas taria kalbos pavyzdžius spontaniškai kasdienės veiklos situacijose.

FL Vaikas vartoja šnekamąją kalbą kaip pirminę kasdienio bendravimo priemonę .

5.2. Kalbos garsų (fonetinė) apimtis

P Vaikas turi ribotą kalbos garsų (fonetinę) sistemą – 5 atpažįstami balsiai ar priebalsiai.

T Vaiko balsei ir priebalsei skaičius didėja – tariama ir spontaniškai, ir „išgaunant“.

FL Vaiko tariamų balsei ir priebalsei skaičius vis auga. Pastebima ir spontaniško kalbėjimo metu, ir „išgaunant“.

5.3. Fonologijos procesų vystymasis

P Vaiko spontaniškoje kalboje nėra akivaizdžios fonologijos ar „taisyklių“ sistemos.

T Vaiko fonologinė sistema ribota, bet plečiasi. Besivystantis fonologinis kontrastų spektras yra dar ribotai naudojamas spontaniškoje kalboje.

FL Vaikas naudoja platų besivystančių fonologinių kontrastų spektrą spontaniškoje kalboje.

5.4. Kalbėjimo suprantamumas

P Vaiko vokalizavimai / pasakymai daugiausia atitinka „neatpažįstamų žodžių“ stadiją.

T Vaiko tariajami atskiri žodžiai ir žinomi posakiai yra suprantami iš konteksto, kalbama ilgiau ir plačiau. Kalbą sunku suprasti be konteksto ir pagalbos, skaitant iš lūpų.

FL Vaiko šnekamoji kalba yra suprantama bet kuriam klausytojui, įdėmiai klausančiam ir skaitančiam iš lūpų.

5.5. Galimybės dalyvauti kalbėjimo vertinime

P Vaikas nei pagal bendrą savo išsivystymą, nei pagal kalbos raidą nėra pasirengęs, kad būtų vertinamas jo kalbėjimo lygis.

T Galima mėginti vertinti vaiko kalbėjimo lygį pagal jo „kalbinį amžių“ (artikuliacija arba fonologija). Gali prireikti pagalbos atliekant testą (kai kuriems tiksliniams žodžiams).

FL Galima mėginti vertinti kalbėjimą, atsižvelgiant į standartus ar normas.

